

RESOLUCIÓ 12/2002, de 31 de maig, de la Presidència de la AVL, per la qual es publica l'acord de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, adoptat en la reunió plenària de 20 de maig del 2002, en què es refon i es complementa l'acord de 25 de març del 2002 pel qual s'aprova el referent normatiu del valencià, i s'emeta dictamen sobre la consulta formulada pel conseller de Cultura i Educació per a l'aplicació de la Resolució 10/2002, de 4 d'abril, de la Presidència de la AVL. [2002/A6019]

Segons estableix l'article 26 de la Llei 7/1998, de 16 de setembre, de la Generalitat Valenciana, de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, ordene la publicació de l'acord següent:

Acord de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, adoptat en la reunió plenària de 20 de maig del 2002, en què es refon i es complementa l'acord de 25 de març del 2002 pel qual s'aprova el referent normatiu del valencià, i s'emeta dictamen sobre la consulta formulada pel conseller de Cultura i Educació per a l'aplicació de la Resolució 10/2002, de 4 d'abril, de la Presidència de la AVL.

L'Acadèmia Valenciana de la Llengua, en la reunió plenària de 25 de març del 2002, va aprovar el referent normatiu oficial del valencià que s'ha d'usar mentre elabora la Gramàtica i el Diccionari en els quals treballa actualment (Resolució 10/2002, de 4 d'abril del 2002, de la Presidència de la AVL, per la qual es publica l'acord de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua adoptat en la reunió del 25 de març del 2002, pel qual s'aprova el referent normatiu oficial del valencià. DOGV núm. 4.229, de 16 d'abril del 2002).

El 23 d'abril d'enguany, el conseller de Cultura i Educació de la Generalitat Valenciana sol·licità de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, tenint en compte el que estableix l'article 8 de la Llei 7/1998, de 16 de setembre, de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, un dictamen lingüístic en què es demanava ampliar l'exemplificació adduïda en l'acord de la AVL de 25 de març sobre el referent normatiu del valencià. La demanda indica que «per a poder determinar el model de referència en l'ús del valencià per les institucions públiques», «convé ampliar els exemples de les solucions proposades» en l'acord del 25 de març i trameta una proposta que reculli exemples sobre grafies, sobre característiques morfològiques i sintàctiques i sobre el ric repertori lèxic i fraseològic valencià.

Atés el caràcter de consulta, el Ple estima convenient assenyalar un conjunt de criteris lingüístics que la AVL té en compte per a emetre el dictamen, i que caldria tindre presents per a interpretar-lo i difondre'l adientment:

La AVL, conscient que la llengua és un sistema dinàmic i un conjunt d'usos diversos que són creació i patrimoni col·lectiu, considera que la gramàtica, el lèxic i la fraseologia es configuren amb la riquesa de varietats geogràfiques, socials, estilístiques i històriques, segons criteris d'ús individual o institucional, col·loquial o formal, oral o escrit, i d'acord amb les tradicions d'estil i les convencions col·lectivament assumides. Les decisions de la AVL tenen la responsabilitat de descriure fets i processos lingüístics i determinar solucions perdurables, generals, coherents i sistemàtiques; i per això, no pot prescriure amb criteris excloents de formes vives, de territoris, de col·lectius de parlants, de situacions generals de la llengua i de les situacions de comunicació.

Cada element de la llengua viu en un context que determina la seua forma, la seua funció i el seu significat. Un mot genuí en un context o territori precís pot tindre un

equivalent igualment vàlid en un altre context o territori. Cap varietat d'ús no pot representar ni substituir en exclusiva el conjunt d'expressions de la llengua, i alhora cada element i cada varietat lingüística han de tendir a la convergència amb les altres formes per tal d'arribar a ser generals i útils en totes les situacions i processos de comunicació, especialment en les societats modernes i en un món multilingüe.

La AVL considera que, per a difondre i interpretar un dictamen com el present, cal tindre en compte les precisions següents:

El concepte de normativa, complementari del de varietat, no anul·la les distincions d'ús institucional i personal, d'ús col·loquial i estàndard de la llengua. Així, admetre un mot no vol dir que se'l considere l'únic vàlid per a qualsevol ús i situació comunicativa.

La noció de genuí (propi o particular), complementària de la de general, no ha de fer predominar els elements geogràfics per damunt dels socials, els estilístics, els històrics, els pragmàtics o els idiolectals. Així, admetre que una paraula o un fet gramatical és valencià genuí no vol dir que ho haja estat sempre, ni que ho siga de totes les comarques valencianes, ni que no ho siga en altres territoris del sistema lingüístic.

La noció de paraula o de fet gramatical no és separable del context ni de l'ús. Així, admetre una paraula o un fet gramatical no explica res sobre les seues accepcions, la seua vitalitat i les seues restriccions dins l'ús de la llengua.

4. La noció de valencià aplicada a les paraules o fets gramaticals no nega la diversitat social i territorial valenciana. La AVL no pot, amb les seues decisions, excloure usos de parts del territori valencià. Així, tota dualitat o multiplicitat de paraules i usos lingüístics no és normativa sinó pragmàtica, i destinada a evolucionar o simplificar-se diacrònicament.

Sense perjudi de les precisions que vaja fent progressivament com a resultat del seu treball ordinari, el Ple considera suficient, ara com ara, el referent normatiu aprovat el 25 de març, i no estima necessari endinsar-se reiteradament en una anàlisi casuística, que, en qualsevol cas, serà realitzada en els moments processals que la institució estime oportuns. Actuar d'una altra manera podria implicar el risc de la pèrdua de la coherència necessària en els texts normatius que actualment elabora, amb el detall, la cura i la serenitat exigibles.

Ateses estes consideracions, el Ple de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, fent ús de la seua competència d'emetre informes o dictàmens sobre la normativa del valencià a requeriment de les institucions públiques de la Comunitat Valenciana (art. 7.c de la Llei 7/1998, de 16 de setembre, de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua), i d'allò que prescriuen els articles 3 i 7.a de l'esmentada Llei,

ACORDA:

I. Ratificar que, amb caràcter general, mentre no s'aproven la Gramàtica i el Diccionari o altres texts prescriptius de la institució, el referent normatiu oficial del valencià, a tots els efectes, és el conjunt de criteris ortogràfics, gramaticals i lèxics usats en els texts i documents oficials de la Conselleria de la Generalitat Valenciana responsable de l'aplicació i desplegament de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià des de l'aprovació d'esta llei (1983) fins a la data de 25 de març del 2002.

En este sentit, es declaren oficials els continguts del programa informàtic SALT 2.0 Traductor i Corrector de Valencià, de la Generalitat Valenciana, a excepció de tots els elements lingüístics marcats explícitament com a vulgarismes, estrangerismes i col·loquialismes, els quals seran en el futur objecte d'estudi.

II. Sense perjudi de l'anterior resolució i d'altres acords que la AVL pugui adoptar progressivament, en compliment de la consulta plantejada per la Conselleria i a fi de prioritzar i recuperar formes lingüístiques genuïnes, el Ple de la AVL reconeix com a oficials:

[advertiment: 1) Quan al llarg de l'exposició es dona una solució doble, la forma que figura en primer lloc és, en general, la més estesa i habitual en l'idioma valencià. 2) Les formes precedides d'un asterisc no són recomanables en els registres formals.]

1. Les grafies de nombroses paraules avalades pels escriptors clàssics i pels lexicògrafs valencians més prestigiosos

1.1 Les variants amb a, com a preferibles a les variants amb e o o, documentades històricament en alguns casos (com ara febre o néixer), de les paraules:

baina
bambolla
febra
pantaix
sagí
sutja
arrancar
avançar
contraure
distraure
esgarrar
jaure
llançar
nadar
nàixer
pantaixar
retraure
traure
xarrar

1.2 Les variants amb e, com a preferibles a les variants amb a, i o o, de les paraules:

amerar
arredonir
arxipèleg
bàlsem
cànter
cementeri
clevill
cordell
depòsit
endenyar
esme
estómac
fenoll
flamerada
llarguerut
màsquera

nàufreg

redó

redolí

sénia

sépia

1.3 La grafia sense ròtica adventícia en les paraules:

alfàbega

cartó

desorde

murta

orde

però orquestra (amb r etimològica) i tresor (amb r patrimonial).

2. Les característiques morfològiques i sintàctiques valencianes

2.1 Els plurals en -s de les paraules acabades en -sc, -st i -xt, propis de la llengua clàssica i d'una part dels parlars actuals, al costat dels plurals en -os, vius en alguns dels nostres parlars i cada volta més estesos, com ara:

boscs / boscos

contexts / contextos

discs / discos

foscs / foscós

gusts / gustos

manifests / manifestos

pretexts / pretextos

texts / textos

trists / tristos

2.2 Els plurals en -ns, clàssics i conservats en la major part dels parlars valencians, al costat dels plurals en -s, alguns dels quals són ja més generals:

hòmens / homes

jóvens / joves

còvens / coves

màrgens / marges

órdens / ordes

òrfens / orfes

òrguens / orgues

ràvens / raves

térmens / termes

vèrgens / verges

2.3 Els demostratius simples (este, esta, estos, estes; eixe, eixa, eixos, eixes), al costat de les variants reforçades, majoritàries en els escriptors valencians clàssics (aquest, aquesta, aquestos o aquests, aquestes; aqueix, aqueixa, aqueixos, aqueixes).

2.4 Els possessius meua, meues; teua, teues; seua, seues.

2.5 Els numerals huit, díhuit, dèssset, dènou, huitanta, al costat de les altres variants (com ara vuit, dívuit i vuitanta, vives en alguns parlars valencians septentrionals).

2.6 Les formes verbals incoatives en -isc, -ix (patisc, patixes, patix, patixen; patisca, patisques, patisquen), al costat de les variants en -eix, més habituals en els escriptors valencians clàssics (pateixes, pateix, pateixen).

2.7 Els imperfets de subjuntiu en -ara, -era, -ira (cantara, vinguera, patira), al costat de les variants en -és, -ís (cantés, vingués, patís), vives en alguns parlars valencians septentrionals i de més tradició clàssica.

2.8 Els infinitius tindre, vindre i valdre (i els seus composts, com ara contindre, detindre, retindre; convindre, previndre, provindre; prevaldre), al costat de les variants, clàssiques i pròpies d'alguns parlars valencians meridionals, tenir i venir (i els seus composts).

2.9 Les variants en -it d'alguns participis, com a preferibles a les variants en -ert: complit, establert, oferit, omplert, reblert, sofert.

2.10 Els adverbis de temps: abans/ans, adés, anit, despús-ahir, despús-anit, despús-demà, enguany, enjorn, hui (o avui, viu en alguns parlars valencians septentrionals), prompte.

2.11 Els adverbis de lloc: ací, avant («cap avant», «d'ara en avant»), arrere («cap arrere», «fer-se arrere»).

2.12 La conjunció mentres / mentre.

2.13 La distinció entre les preposicions per / per a davant d'infinitiu: «he vingut per donar-te el regal» vs. «aquell aparell no aprofitava per a fer experiments».

2.14 La possibilitat de distinció entre les construccions al + infinitiu i en + infinitiu: «al pujar per la costera els vérem vindre» vs. «en voler, podeu començar».

2.15 L'ús de la preposició com a tant en sentit predicatiu com en sentit comparatiu: «com a persona és excel·lent», «s'ho menjaven com a llops», «obria uns ulls com a plats».

2.16 La concordança del participi passat amb el pronom acusatiu de tercera persona (eixa cançó, ja l'he sentida; aquelles xiques, les havia vistes abans), com a construcció preferent.

3. El ric repertori lèxic i fraseològic valencià

3.1 Les paraules vives en els parlars valencians actuals, ja documentades en els nostres escriptors clàssics i en altres texts valencians dels segles xiii al xvi, al costat d'altres sinònims i variants:

acaçar

afanyar-se

alçar

alfals

alfarrassar

alifac

arrapar

bellugar-se

bollir

brull

calça

canella

caragol

castic

corriola

cresol

cudol (clàssic còdol)

desfici

eixir

engrunsar-se / gronsar-se

escurar

esmortir

espenta

espentar
espill
fadri
faena
fardatxo
ferramenta
fesol
foguer
gelar
gesmil (clàssic gesmir)
gola
got
granera
llepolia
llibrell
llima
matalaf
melic
muscle
ois
palometa
pigota
pitxer
poal
porga
quemenjar
rabosa
rajola
recialla
replegar / arreplegar
safanòria
solsir
tarquim
tocar (a la porta)
tòs
torcar
trellat
verdader
vesprada
vidriola
xafar
xàrcia
xic
xiquet
xufa
xulla

3.2 Les parelles de variants o de sinònims, vius en els parlars valencians actuals, ja documentats en la llengua clàssica, al costat d'altres variants i sinònims:

afonar / esfondrar
arrel / raïl

arribar / aplegar
bescoll / clatell (clàssic clotell)
calfar / escalfar
capell / barret
conrear / cultivar
dacsà / panís
defendre / defensar
endemà / sendemà
estrela (clàssic estela) / estel
gemecar / gemegar
unflar / inflar
mamprendre / emprendre
oroneta / oronella
paréixer / semblar
purna / espurna
rent / llevat
roig / vermell
sacsar / sacsejar

3.3 Les parelles de variants o de sinònims, documentats en texts valencians medievals, dels quals els primers predominen en valencià general i els segons alternen amb aquells en els registres formals:

alacrà / escorpí
albelló / claveguera
amprar / manllevar
arena / sorra
corder / anyell
escaló / graó
juí / judici
llanda / llauna
mitat / meitat
perjuí / perjudici
prejuí / prejudici
servici / servei

3.4 Les parelles de variants o de sinònims vius en els parlars valencians actuals, el primer dels quals ja apareix documentat en el període clàssic:

acatxar-se / ajupir-se
agafar / agarrar
avalotar / escarotar
escopir / escopinjar
mànega / màniga
renyó / ronyó

3.5 Les paraules vives en els parlars actuals, no documentades en texts dels segles xiii al xvi, que en alguns registres alternen amb les variants o els sinònims usats pels nostres escriptors clàssics:

coentor / coïssor
corfa / escorça
gasto / despesa

*iaio / avi
quadro / quadre
xicotet / petit

3.6 Les innovacions del valencià modern (al costat d'altres sinònims i variants):

amollar
bigot
*boçar / vomitar
bonegar
botella
*botijós / tartamut
calcetí
catxerulo
clòtxina / musclo
cosquerelles
*desficaci
desgel
desnugar
*dessubstanciat
*destarifat
*destrellatat
*desvanit
encanar-se
escabussar
escabussó
escopinyada
joguet
jupetí
milotxa
monyica
nuc
nugar
pallola
piterra
poregós
prunyó
puntelló
reballar
regallar
rogle
roïn
rua (de pa)
*tararot
tomaca
*trompello
voladoret

3.7 Les paraules vives en els nostres parlars i documentades en l'època clàssica, que conviuen amb neologismes o paraules preses d'altres llengües però ja naturalitzades en valencià:

desplegar / desenrotllar / desenvolupar

fumeral / ximenera
sotssecretari / subsecretari / vicesecretari
vacacions / vacances

3.8 Les unitats fraseològiques, generalment pròpies de la comunicació oral espontània:

a estall
a soles
a tothora
al remat
bona cosa
donar pena
fer ois
fer parlar
fer pena
fer rogle
més aïna / més aïnes
ser oli en un cresol
tindre seguida
tirar (traure) el lleu
traure trellat

I, atés el que assenyala l'article 26 de la Llei 7/1998, el Ple determina que el present text es publique íntegrament en el Diari Oficial de la Generalitat Valenciana. Així mateix, encomana a la Presidència que comuniqui este dictamen al conseller de Cultura i Educació de la Generalitat Valenciana.

La presidenta,

Ascensió Figueres Górriz
València, 31 de maig del 2002